

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Затверджено кафедрою
психології та соціальної роботи

«20» квітня 2023 р.

Протокол №10

Завідувач кафедри,

доцент Є.В.Гейко

Кафедра психології та соціальної роботи

ПРОГРАМА КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

з теоретичних основ та технологій роботи практичного психолога

для студентів факультету педагогіки, психології та мистецтв
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Галузь знань: **05 Соціальні та поведінкові науки**

Спеціальність: **053 Психологія**

ОП: **Психологія (практична психологія)**

Факультет: **педагогіки, психології та мистецтв**

Форма навчання: **денна, заочна**

Кропивницький, 2022-2023 н.р.

Робоча програма **кваліфікаційного екзамену з теоретичних основ та технологій роботи практичного психолога** для студентів II (магістерського) рівня вищої освіти
Спеціальність: **053 Психологія**
ОП: **Психологія (практична психологія)**

Розробники:

доктор психологічних наук, професор Гейко Є.В.
кандидат психологічних наук, доцент Радул І.Г.
кандидат психологічних наук Мамчур І.В.
кандидат психологічних наук, доцент Міненко О.О.
кандидат психологічних наук Близнюкова О.М.
кандидат психологічних наук, доцент Горська Г.О.
кандидат психологічних наук, доцент Мельничук І.Я.
кандидат психологічних наук, доцент Галушко Л.Я.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи

Протокол №10 від «20» квітня 2023 року

Завідувачка кафедри психології
та соціальної роботи:

 доцент Гейко Є.В.

Пояснювальна записка

Головним завданням кваліфікаційного екзамену є виявлення рівня засвоєння знань з практичної психології, готовність до професійної діяльності практичного психолога у закладах освіти. Програма кваліфікаційного екзамену з **теоретичних основ та технологій роботи практичного психолога** побудована у відповідності з програмою освітньої діяльності підготовки магістра за освітньою програмою Психологія (практична психологія) спеціальність 053 Психологія. Зміст програми відповідає загальним вимогам до кваліфікаційної характеристики магістра-практичного психолога.

Кваліфікаційний екзамен спрямований на теоретичну та практичну перевірку знань студентів із дисциплін, які передбачають підготовку до надання психологічної допомоги у руслі просвітницької, діагностичної, консультативної, корекційної та психотерапевтичної діяльності. У програму екзамену включені запитання із наступних дисциплін: методологія психологічних досліджень; теорія та практика надання психологічної допомоги суб'єкту; психологія впливу; теорія та практика психокорекції; діагностика і корекція аномального розвитку; активне соціально-психологічне навчання; психологія духовності; методи роботи з психомалюнком; методика викладання психології у вищій школі. Кожна дисципліна являє собою змістовий модуль у загальній системі професійних компетенцій випускника-магістра.

Основна мета кваліфікаційного екзамену випускника магістратури за освітньою програмою Психологія (практична психологія) спеціальність 053 Психологія полягає у визначенні відповідності професійної підготовки випускників до освітньої характеристики та кваліфікаційного стандарту, рівня їх готовності до самостійної практичної діяльності та якості засвоєння програм з вищезазначених курсів.

Студенту-випускнику необхідно продемонструвати здатність аналізувати і будувати реальний діагностико-корекційний та дослідницький процес, діапазон володіння вміннями й навичками операційного рівня, методичну грамотність, зокрема сформованість гностичних, конструктивно-планувальних, проектувальних і комунікативно-навчальних умінь. Відповідь випускника магістратури на кваліфікаційному екзамені повинна свідчити про розуміння теоретичних основ функціонування психологічної служби, готовність реалізовувати усі види діяльності практичного психолога, передбачені «Положенням про психологічну службу», наявність високого професійного потенціалу особистості, розуміння свого призначення в суспільстві, поєднання фундаментальних знань з професійними вміннями і навичками, загальну культуру, виразність та культуру володіння державною мовою.

ЗРАЗОК БІЛЕТА

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність: 053 Психологія ОП: Психологія (практична психологія).

Форма навчання: денна (заочна)

Навчальна дисципліна: теоретичні основи та технології роботи практичного психолога

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

до державного кваліфікаційного екзамену

/теоретична частина/

1.

2.

/практична частина/

3.

Затверджено на засіданні кафедри психології та соціальної роботи

Протокол №10 від 20 квітня 2023 року

Завідувач кафедри, професор

_____

(підпис)

Гейко Є.В.

(прізвище та ініціали)

КРИТЕРІЇ КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТА НА КВАЛІФІКАЦІЙНОМУ ЕКЗАМЕНІ

Складовими підсумкового оцінювання для ОР «магістр» є:

- оцінка за теоретичну відповідь з теоретичних основ практичної психології – 60 балів;
- оцінка за виконання кваліфікаційного завдання з практичної психології – 40 балів.

Критерії оцінювання теоретичної відповіді

Бал за відповідь	Критерії оцінювання
60 – 50 балів	<ul style="list-style-type: none"> - повністю розкрито зміст поставленої проблеми; - чітко і правильно подано визначення, точно використано категоріальний апарат; - має місце аналіз різних теоретичних підходів з позиції вітчизняної та зарубіжної психологічної науки; - прослідковується доказовий, а не відтворюючий характер матеріалу; - вдало наводиться ілюстративний матеріал, висловлюються власні судження і оцінки.
49 – 39 балів	<ul style="list-style-type: none"> - розкрито основний зміст матеріалу; - дано правильне визначення понять і вірно використано наукову термінологію; - має місце однобічність у доказах, обмеження підручником, відсутність обґрунтованої власної точки зору на проблему; - допускаються 1-2 неточності, незначні порушення послідовності у викладенні матеріалу.
38 – 28 балів	<ul style="list-style-type: none"> - не повно, а поверхово висвітлено проблему, пропущено суттєві положення; - відсутні посилання на авторів теоретичних досліджень; - відсутня доказовість, яка підмінюється відтворенням матеріалу; - не подаються визначення понять, не використовується наукова термінологія; - допущені помилки при викладі висновків і узагальнень.
27 – 10 балів	<ul style="list-style-type: none"> - не висвітлено основні, суттєві положення щодо змісту поставленої проблеми; - допускаються перекозчення, теоретичні помилки; - не використовується понятійний апарат наукової психології; - відсутня логіка, доказовість у викладенні матеріалу.

Критерії оцінки знань студентів під час державного екзамену за виконання практичного завдання

Критерії оцінювання:

- методична грамотність;
- рівень сформованості методичної, педагогічної та психологічної компетенцій;

- точність виконання завдання;
- коректність використання наочності ;
- здатність до обґрунтування методичних рішень;
- визначення очікуваних результатів.

Випускник повинен надати вичерпну відповідь на запитання і зауваження голови і членів ДЕК.

Бал за відповідь	Критерії оцінювання
40 – 30 балів	Кваліфіковано розроблено та обґрунтовано шляхи вирішення психологічної проблеми. Правильно сформульовано мету та завдання психологічної допомоги, визначено причини та відстежується вміння самостійно на високому рівні організувати психодіагностичну, психокорекційну, психоконсультативну та просвітницьку роботу, підбирати діагностичний та корекційно-розвивальний інструментарій. Виявлено вміння робити висновки та творчо використовувати психолого-педагогічні та методичні знання у практичній діяльності психолога.
29 – 19 балів	Завдання виконано правильно та якісно, але не проявляється творче ставлення до розв’язання завдання. Під час виконання завдання майбутнім практичним психологом допускаються незначні помилки, наприклад неточності у формулюванні завдань або у допускаються незначні огріхи у запропонованих формах та методах роботи.
18 – 8 балів	Завдання виконано правильно, але недостатньо повно, у ході виконання завдань допускаються помилки у підборі діагностичного та корекційно-розвивального інструментарію; не в повному обсязі запропоновано форми та методи роботи. Психологічні висновки сформульовано поверхово.
7 – 1 бал	Не в повному обсязі висвітлено основні, суттєві положення щодо змісту поставленої проблеми; не правильно сформульовано мету і завдання надання психологічної допомоги. Не використовується понятійний апарат наукової психології, відсутня логіка, чіткість, структурованість доказовість у викладенні матеріалу. Студент не вміє самостійно організувати й планувати роботу, формулювати висновки відсутня.

ПРОЦЕДУРА ПРОВЕДЕННЯ

Кваліфікаційний екзамен проводиться у терміни, визначені графіком освітнього процесу на поточний навчальний рік, що розробляється на основі навчальних планів спеціальностей, затверджений наказом ректора. Розклад кваліфікаційних екзаменів затверджується проректором з науково-педагогічної роботи не пізніше, ніж за місяць до початку кваліфікаційних екзаменів або захисту дипломних (кваліфікаційних) робіт.

Студентам створюються необхідні умови для підготовки до кваліфікаційних екзаменів – читаються оглядові лекції, проводяться консультації тощо. Перелік та кількість дисциплін, що виносяться на кваліфікаційний екзамен визначаються стандартами вищої освіти і навчальними планами відповідних спеціальностей (загалом не більше 5-6 дисциплін). Максимальна тривалість кваліфікаційного екзамену, який проводиться в усній формі, 6 академічних годин, у письмовій формі – 3 академічні години, у формі комплексного тестування – до 1 академічної години.

Виконання всіх екзаменаційних завдань із кваліфікаційного екзамену є обов'язковим. За теоретичну і практичну частину екзамену виставляється одна підсумкова оцінка (сума балів). Повторне складання (перескладання) кваліфікаційного екзамену з метою підвищення оцінки не дозволяється. У разі одержання незадовільної оцінки з 1 кваліфікаційного екзамену (при складанні окремо декількох) студент не позбавляється права продовжувати складати кваліфікаційні екзамени з інших дисциплін і захищати дипломну (кваліфікаційну) роботу у термін, визначений графіком Університету. Результати складання кваліфікаційних екзаменів, захисту дипломних (кваліфікаційних) робіт на всіх формах навчання оголошуються студентам у цей же день після оформлення протоколів засідання Екзаменаційної комісії та фіксуються у заліковій книжці та навчальній картці студента, у додатку до диплома.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Структура та зміст кваліфікаційного екзамену

Кваліфікаційний екзамен передбачає усні відповіді на 3 питання екзаменаційного білету, що охоплюють сутність основних проблем і методів технології психологічної допомоги у системі психологічної служби навчальних закладів, а також інших установ та організацій.

Відповідь магістрантів на перші два (теоретичні) питання екзаменаційного білету оцінюється у 60 балів (30x2), на третє (практичне) питання – у 40 балів. Загальна максимальна кількість балів на усі питання білету – 100.

Модуль 1. Сучасні освітні технології у викладанні психології

Використання технології проблемного навчання у викладанні психології

Історія розвитку проблемного навчання. Концептуальні положення технології проблемного навчання (Дж.Дьюї). Умови успішності в навчанні. Цілі та завдання проблемного навчання. Форми організації проблемного навчання. Проблемна ситуація. Методичні прийоми створення проблемних ситуацій. Приклади використання проблемного навчання у викладанні психології та пропаганді психологічних знань.

Використання технології особистісно орієнтованого навчання у викладанні психології

Особистісний підхід у педагогіці: історія виникнення. Концептуальні положення особистісно-орієнтованої системи навчання. Мета і завдання особистісно орієнтованого навчання. Прийоми побудови особистісно орієнтованої освітньої технології. Структура особистісно-орієнтованого уроку. Особистісний підхід у вивченні психології; приклади застосування.

Використання ігрових технологій у викладанні психології

Історія виникнення технології. Роль ігрової діяльності у розвитку особистості. Ігри дітей та ігри дорослих. Особливості та структура навчальних (дидактичних) ігор. Моделі та класифікація навчальних ігор. Сюжетно-рольові ігри в опануванні психології. Ділові ігри. Психотехнічні ігри у навчальному процесі. Етапи організації ігрової діяльності. Приклади організації просвітницької роботи психолога з використанням ігрових технологій.

Використання проектних технологій у викладанні психології

Історія виникнення проектної технології, мета і завдання. Сутність, принципи і правила навчального проектування. Проект, типологія проектів. Кейс-метод. Зміст і організація технології проектів. Вимоги до особистостей педагога і учня. Розподіл ролей і функцій. Педагогічні умови застосування проектної технології в сучасних навчальних закладах. Приклади використання проектної технології у вивченні психології та пропаганді психологічних знань.

Використання технологій інтерактивного навчання у викладанні психології.

Сутність інтерактивних технологій навчання. Цілі і завдання інтерактивного навчання. Варіанти інтерактивного навчання. Правила організації

інтерактивного навчання. Специфіка організації та реалізації інтерактивної технології (роль вчителя та учнів; організація приміщення; вербальні вказівки та інструкції вчителя учням; особливості навчального матеріалу; очікування вчителя). Робота в парах. Робота в малих групах. Прийоми організації інтерактивного навчання на прикладах просвітницької роботи у вивченні психології.

Використання технології програмованого навчання у викладанні психології

Історія розвитку програмованого навчання. Цілі та завдання програмованого навчання. Характеристика технології програмованого навчання. Поняття алгоритму. Принципи організації програмованого навчання (за В.П.Беспальком). Навчальна програма як основний засіб реалізації програмованого навчання. Вимоги до будови навчального матеріалу. Безмашинне програмоване навчання та застосування комп'ютера. Приклади організації програмованого навчання у вивченні психології.

Використання інформаційних технологій у викладанні психології

Історія виникнення технології. Інформатизація суспільства та інформатизація освіти. Складові НІТ. Мета і завдання НІТ в освітньому процесі. Засоби нових інформаційних технологій. Переваги і недоліки дистанційного навчання. Вимоги до особистості педагога. Приклади використання нових інформаційних технологій у вивченні психології та пропаганді психологічних знань.

Модуль 2. Психогенетика

Вступ. Історія становлення психогенетики як науки. Ознаки і мінливість у популяціях. Психогенетика - наука на стику психології і генетики. Психогенетика як частина психології. Предмет психогенетики. Психогенетика як частина генетики. Психогенетика і генетика поведінки. Поняття поведінки в психології і психогенетиці. Ф. Гальтон - основоположник психогенетики. "Спадковий геній" Ф. Гальтона - перша наукова праця з психогенетики. Основні етапи становлення і розвитку психо-генетики. Психогенетика і суспільство. Ф. Гальтон і євгенічний рух. Позитивна і негативна євгеніка. Видоспецифічні і індивідуально-специфічні особливості. Поняття ознаки. Поняття популяції в генетиці. Популяція з випадковим схрещуванням. Асортативність. Особливості людських популяцій. Види людських популяцій. Різні види мінливості. Класифікація ознак залежно від характеру мінливості. Якісні ознаки, їх відмінні риси. Кількісні ознаки, їх відмінні риси.

Генетичні основи кількісної мінливості. Вимірювання кількісних ознак. Вимоги до вимірювань у психо-генетиці. Типи частотних розподілів і їх характеристики. Поняття "генотип", "геном", "фенотип". Виникнення кількісної мінливості під дією полімерних генів. Типи взаємодії генів: адитивне, повне і неповне домінування, епістаз, складні взаємодії.

Метод популяційний. Близнюковий метод. Метод прийомних дітей. Генеалогічний метод Близнюковий метод. Біологія близнюковості. Дизиготні (ДЗ) і монозиготні (МЗ) близнята і їх походження. Частота народження близнят і чинники, що на неї впливають. Статистика багатопліддя. Класичний близнюковий метод. Зиготність близнят і її діагностика. Генетичні і середовищні чинники, що лежать в основі схожості і відмінностей близнят. Основні припущення, на яких заснований метод близнюків. Різновиди близнюкового методу. Метод прийомних дітей. Принцип методу. Теоретично очікувані коефіцієнти кореляції між різними категоріями родичів у методі прийомних дітей при генетичній і середовищній детерміації ознаки. Можливості і обмеження методу. Сімейні дослідження. Метод аналізу родоводів: історія застосування, сфера застосування, основні визначення, можливості і обмеження методу. Дослідження родичів в сім'ях: категорії порівнюваних родичів, інтерпретація результатів, можливості й обмеження.

Генотип і середовище в індивідуальному розвитку. Морфогенез нервової системи. Концепція норми реакції і розвиток. Непізнаваність меж феноти-пу. Середовище всередині і поза організмом; можливість їх взаємодії з генотипом. Поняття фенотипу на клітинному рівні. Ранні гени і їх роль у розвитку. Гормони і їх роль в генетичній регуляції. Регуляторна роль G-білків. Морфогенез нервової системи і його основні етапи. Спадкові і середовищні чинники, що впливають на цей процес. Роль ембріонального і неонатального досвіду в розвитку. Батьківські ефекти в розвитку. Варіабельність розвитку. Поняття про епігенез.

Вікові аспекти психогенетики. Онтопсихогенетика. Онтогенетичні рівні психологічного реагування. Сензитивні періоди розвитку. Роль генотипу і середовища в процесі онтогенетичного розвитку. Роль спадковості в маніфестації деяких форм дизонтогенезу. Фенотип і психологічна адаптація дітей.

Елементарні психічні функції. Психофізіологічні і рухові функції. Психогенетичні дослідження сенсорного сприйняття. Смакова чутливість і її спадковість. Спадковість і середовище в слуховій і зоровій чутливості, зоровому сприйнятті. Психогенетичні дослідження морфології і фізіології мозку. Дослідження електроенцефалограми і викликаних потенціалів у психогенетиці. Асиметрія і спадковість. Основні результати психогенетичних досліджень рухів.

Інтелект і когнітивні характеристики. Темперамент і особистість. Перші дослідження спадковості розумових здібностей, проведені Ф. Гальтоном. Психометрична модель інтелекту. Інтелектуальні тести. Коефіцієнт інтелекту (IQ). Загальний інтелектуальний чинник (чинник g). Пошук "генів інтелекту" в сучасній психогенетиці. Вивчення чинників середовища, що впливають на розвиток інтелекту. Поняття про темперамент. Основні ознаки темпераменту. Психогенетичні дослідження рис темпераменту: основні результати.

Неадитивний характер успадкованості. Психогенетика і аналітичний для чинника підхід до вивчення особистості. Чинники “Великої п’ятірки”. Психогенетичні дослідження екстраверсії-інтроверсії і нейротизму. Психогенетичні дослідження рис особистості: основні підходи і результати. Пошук конкретних генів особистісних рис.

Психогенетичні дослідження порушеної поведінки. Основні чинники психічних розладів. Історія психогенетики порушеної поведінки. Шизофренія: характеристика хвороби, ризик захворювання для родичів, близнюкові дослідження, дослідження прийомних дітей, пошук генетичних моделей, перспективи подальших досліджень. Депресивний розлад: характеристика хвороби, основні форми, генетичні дослідження, спадкова схильність і середовищні ризики, зв’язок з тривожними станами. Хвороба Альцгеймера: коротка характеристика і причини захворювання, сімейний характер, форма з раннім початком хвороби і спадковість. Розумова відсталість і затримка розумового розвитку: загальна характеристика, ендогенні і екзогенні причини, спадкові форми розумової відсталості, роль хромосомних порушень, синдром додаткової X-хромосоми, спадкові і середовищні причини легких і важких форм розумової відсталості. Специфічна нездатність до навчання: загальна характеристика і причини порушення, психогенетичні дослідження на прикладі дислексії. Злочинність і алкоголізм: історія психогенетичних досліджень, сучасні дані про успадкованість алкоголізму.

Модуль 3. Методологія психологічних досліджень

Наука і наукове мислення Підходи до визначення науки. Предмет науки. Ознаки науки як специфічної діяльності. Основні функції науки: пізнавальна, розвиваюча, практично орієнтована. Завдання, що поставлені перед наукою. Наукознавство як вчення про загальні закономірності розвитку й функціонування науки як системи знань. Структура науки та її елементи. Класифікація науки. Основні наукові галузі. Періодизація розвитку науки. Революції у науці. Напрями сучасного розвитку науки. Підготовка наукових кадрів. Поняття про наукові факти. Поняття наукової проблеми: визначення проблемної ситуації, постановка проблеми, класифікація проблем. Характеристика гіпотези та її сутність. Структура гіпотези. Види гіпотез. Етапи розробки гіпотези. Вимоги, що висуваються до формулювання наукових гіпотез. Загальна характеристика й визначення наукової теорії. Функції теорій. Класифікація наукових теорій. Структура наукових теорій. Принципи побудови теорій.

Концептуальні основи наукового пізнання. Відмінність наукового пізнання від звичайного, художнього та інших способів опанування реальної дійсності. Основні ознаки наукового пізнання. Дисциплінарний та

міждисциплінарний аналіз науки. Специфіка філософсько-методологічного дослідження науки. Позитивізм – неопозитивізм – постпозитивізм як світогляд і методологія наукового пізнання. Передумови наукового мислення і діяльності. Експлікація поняття і теорій науки. Необхідні умови коректного наукового пояснення. Пізнавальний статус наукових законів моделі розвитку науки. Демаркація від індивідуальних психологічних, колективістських умов. Наукове і ненаукове знання. Форми ненаукового знання. Наука як соціокультурний феномен. Наукова картина світу і її еволюція. Різні моделі раціональності. Концептуальні і світоглядні засади наукового знання. Поняття синергетики й евристики. Взаємозв'язок епістемології і соціальної філософії.

Наукове дослідження та методика його виконання в економіці. Поняття об'єкта та предмета наукового дослідження. Поняття про метод, методологію та рівні наукового дослідження. Змістовна і формалізована методологія. Види змістовної методології: філософська, загальнонаукова, конкретнонаукова. Типологія методів наукового пізнання: філософські, загально-наукові, загальнологічні, емпіричні та теоретичні. Особливості наукового дослідження в області економіки. Технологія проведення наукових досліджень.

Технологія дослідницької роботи. Основні етапи наукового дослідження і логіка їх пізнавального пошуку. Виявлення, формування і постановка наукової проблеми як однієї з форм наукового знання. Практичні та теоретичні причини, що зумовлюють постановку проблеми. Сутність, характер і шляхи вирішення наукової проблеми.

Виявлення і нагромадження фактів дійсності – важливий етап у науковому дослідженні. Поняття про факти дійсності, їх види та зміст. Відмінність між фактом-подією та науковим фактом. Логіка виявлення фактів дійсності, їх пояснення та узагальнення. Формування та обґрунтування наукових гіпотез як процес поглиблення наукового дослідження. Види гіпотез та їх роль у дослідженні явищ і процесів реальної дійсності. Значення гіпотез у прогнозуванні розвитку матеріального та духовного світу. Формування наукової теорії – основний етап у процесі наукового дослідження. Поняття наукової теорії, її сутності та структури. Ознаки і функції наукової теорії. Роль теорії у формуванні та розвитку знань, науки, наукової картини світу. Наука як особливий вид духовного виробництва, пізнавальної діяльності вчених.

Рівні та методи наукового дослідження Рівні наукового дослідження: емпіричний і теоретичний, їх відмінність за предметом, методами і формами наукового знання. Поняття про емпіричні та теоретичні рівні наукового дослідження. Методи нагромадження емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах емпіричного знання. Методи спостереження, вимірювання,

опису, експерименту та їх роль у дослідженні. Методи теоретичного узагальнення емпіричного матеріалу та вираження його в різних формах теоретичного знання. Загальнонаукові та загальнологічні методи наукового пізнання. Аналіз і синтез. Порівняння, абстрагування та узагальнення. Індукція, дедукція та аналогія. Моделювання і формалізація. Системний аналіз. Програмно-цільовий підхід. Комплексні дослідження. Аксиоматичний і гіпотетико-дедуктивний методи. Порівняльний і структурно-функціональний методи. Логіко-математичний та імовірнісний методи. Історичний і логічний методи. Сходження від абстрактного до конкретного. Емпіричні методи дослідження у групі економічних наук. Ситуаційні методи, що використовуються у менеджменті та маркетингу. Методи порівнянь, групувань, табличних, графічних, балансових, індексних, ланцюгових підстановок. Теорія масового обслуговування.

Методи ділових ігор. Контент-аналіз. Діагностування. Матричний метод. Методи експертних оцінок. Методи перевірки результатів наукового дослідження.

Організація науково-дослідної роботи магістрів. Види та форми науково-дослідної роботи магістрів. Класифікація наукових досліджень. Теоретичні, експериментальні дослідження. Фундаментальні і прикладні дослідження. Пошукові, описові, причинно-наслідкові та прогностичні дослідження. Кабінетні і польові дослідження. Дослідження, які проводяться самостійно суб'єктом.

Дослідження, що проводяться спеціалізованими дослідницькими фірмами. Дослідження, які проводяться спільно. Науково-дослідна робота (НДР) магістрантів у навчальний та у позанавчальний час. Реферування літератури. Виконання магістерської роботи. Обґрунтування теми, розробка її змісту, проведення наукового дослідження, апробація результатів дослідження у практиці діяльності підприємств-об'єктів дослідження. Участь у розробці держбюджетної та госпдоговірної тематики кафедри. Участь у конкурсах наукових робіт магістрантів, науково-практичних конференціях. Складання наукової доповіді, наукової статті. Планування науково-дослідної роботи магістрантом. Складання індивідуального плану роботи магістранта. Розробка календарного плану виконання випускної науково-кваліфікаційної роботи. Розробка плану впровадження результатів наукових досліджень.

Інформаційне забезпечення наукових досліджень Інформаційний підхід у методології пізнання. Наукова інформація та її джерела. Поняття наукової інформації. Види та вимоги до наукових видань: автореферат, дисертації, препринт, збірник наукових праць, матеріали наукової конференції, тези доповідей наукової конференції, науково-популярне видання. Технологія

роботи з науковою літературою. Особливості збирання, обробки та інтерпретації інформації.

Оформлення результатів наукових досліджень та їх упровадження у практику Систематизація результатів дослідження. Види систематизації результатів дослідження та їх зміст. Докази гіпотези, висновки та рекомендації, науковий експеримент, коригування попередніх пропозицій, літературний огляд дослідження. Викладення висновків та рекомендацій у формі реферату, наукової статті, тез доповіді, звіту про виконану науково-дослідну роботу, курсової, випускної магістерської роботи. Наукова стаття. Звіт про науково-дослідну роботу (НДР). Упровадження результатів закінчених досліджень та розрахунок їх ефективності. Продукція наукових досліджень: теоретичні і науково-методологічні положення, методики, рекомендації. Кінцеві результати НДР, місце і форми їх застосування. Порядок упровадження результатів НДР у практику діяльності підприємств. Відповідальність за впровадження НДР. Здавання замовнику НДР. Упровадження завершених досліджень: дослідне випробування розроблених методик, рекомендацій, інструкцій, положень. Ефективність результатів наукових досліджень та її критерії. Економічна, науково-технічна, соціальна ефективність.

Модуль 4. Юридична психологія

Юридична психологія як наука.

Предмет юридичної психології. Система юридичної психології. Зв'язок юридичної психології з іншими науками.

Історія юридичної психології.

Передумови застосування психологічних знань у судочинстві. Розвиток та становлення юридичної психології в Західній Європі. Розвиток та становлення юридичної психології в СРСР та УСРР.

Психологічна характеристика процесуальної діяльності.

Особливі умови процесуальної діяльності як професія. Професійні якості і психологія осіб, які здійснюють провадження у справі. Поняття професіограми. Психологічні основи доказування. Психологія планування та організації процесуальної діяльності.

Психологія учасників розслідування злочинів.

Психологічні особливості особи слідчого. Психологія обвинуваченого. Поняття захисної домінанти. Психологія потерпілого і свідка. Провокуюча поведінка, види віктимності.

Судово-психологічна експертиза.

Поняття і компетенція судово-психологічної експертизи. Методи судово-психологічної експертизи. Призначення судово-психологічної експертизи та організація її провадження.

Психологічні основи судової діяльності.

Психологія судді. Психологічні особливості судового процесу. Психологія прийняття рішення судом. Психологія особи підсудного.

Психологія судових дій.

Психологічні основи судового допиту. Перехресний допит. Психологічні основи очної ставки у суді. Психологічні основи судового огляду.

Психологія злочинної діяльності.

Психологічна структура злочину. Психологічні наслідки злочину.

Психологія особи засудженого.

Коллективи засуджених та їх психологічна характеристика. Вплив соціальної ізоляції на особу. Психологія тюремного побуту. Психологічні основи ре соціалізації засуджених.

Модуль 5. Психологічна безпека особистості

Охарактеризувати психологічну безпеку особистості як галузі психологічного знання.

Поняття «психологічна безпека». Об'єкт і предмет психології безпеки. Історичні віхи розвитку предмета «психологія безпеки». Міждисциплінарні зв'язки та методи дослідження дисципліни "Психологічна безпека особистості".

Проаналізувати психологічну безпеку особистості в аспекті української реальності.

Основні підходи до забезпечення особистої безпеки людини. Поняття "захищеність" і "безпека", "психологічна захищеність", «фактори ризику» у дослідженнях українських вчених. Структура безпеки особистості відповідно до позицій український вчених. Основні аспекти, які підлягають захищеності особистої безпеки у дослідженнях українських дослідників. Соціально-змістовні компоненти психологічної безпеки. Рівні та фактори психологічної безпеки особистості.

Здійснити аналіз економічної безпеки особистості.

Суб'єкт та об'єкт економічної безпеки. Умови збереження економічної безпеки. Загрози економічної безпеки. Основні джерела та засоби негативних економічних впливів на безпеку особистості. Деструктивні наслідки впливу економічної небезпеки.

Розкрити зміст прийомів психічної саморегуляції.

Стратегії і методи психічної саморегуляції. Можливості запобігання небезпеки. Особливості аутотренінгу. Засоби зміни свідомості. Особистісні ресурси збереження ідентичності.

Схарактеризувати психологічну безпеку особистості як стану захищеності і цілісності суб'єкта діяльності.

Психологічні механізми захисту. Індивідуально-особистісні засоби захисту. Структура захисного механізму та його основні компоненти. Фактори психологічної стійкості суб'єкту діяльності. Маніпулятивні аспекти поведінки в процесі психолого-педагогічної взаємодії. Технологія протидії маніпуляції.

особистісні ресурси збереження ідентичності.

Проаналізувати психологічну безпеку в освітньому процесі.

Принципи проектування безпечного освітнього середовища навчального закладу (І. Баєва). Терміни "тріада ризику", "психологічна вразливість". Фізичні прояви в учнів в умовах порушення психологічної безпеки. Симптоми стресу, які проявляються в учнях на рівні психіки. Параметрами формування психологічної безпеки особистості школяра. Дисгармонійні види виховання як фактор ризику і хронічної дії у виникненні різноманітних порушень загального психічного і особистісного розвитку школяра. Психологічні сфери виховного втручання в культуру здоров'я учнів (потребово-мотиваційна, емоційно-вольова, ціннісно-сміслова). Психотехнічні прийоми і психогімнастичні вправи, які можуть бути використані у тренінговому курсі для учнів різновікових груп. Особливості формування толерантних взаємин в освітньому середовищі як складова процесу формування психологічної безпеки особистості.

Конкретизувати роботу психологічної служби із формування психологічно безпечного середовища дошкільного навчального закладу.

Напрямами формування психологічної безпеки дошкільника. Загрози психологічної безпеки особистості дитини (маніпулювання дітьми, індивідуально-особистісні особливості батьків і персоналу, міжособистісні відносини дітей у групі, ворожість навколишнього середовища, інтелектуально-фізичні та психоемоційні перевантаження через нераціонально побудований режим життєдіяльності дітей, асоціальне сімейне мікросередовище, стресовий стан дитини, психологічне насильство). Корекційно-відновлювальна й розвивальна робота з дошкільниками: основні завдання та види.

Охарактеризувати зміст психологічного супроводу особистості в інклюзивному освітньому просторі.

Психогімнастика для дітей із вадами опорно-рухового апарату. Специфіка інтеграційної роботи з дитиною з особливими освітніми потребами у навчально-виховному просторі. Психологічні особливості забезпечення соціальної справедливості.

Модуль 6. Проективні методи в психології.

Розкрити предмет проективних методів психології.

Поняття «проекція» та «проективні методики». Принципи та завдання проективних методів. Ознаки проективних методів. Види проекції за Ж. Лапланшем, Ж.-Б. Понталісом. Способи проведення дослідження з використанням проективних методик. Переваги та недоліки проективного методу.

Проаналізувати історію розвитку проективних методів вивчення особистості.

Обґрунтування проективного методу принципами холистичної психології. Ідеї К. Левіна, Г. Олпорта. Вплив психоаналізу на обґрунтування проективного

методу. Проективний метод в контексті концепції особистісного смислу. Значення досліджень “нового погляду” для обґрунтування проективного методу.

Класифікувати та охарактеризувати проективні методи в психології.

Групи проективних методів: конструювання, структурування, адитивні, інтерпретації, експресивні, імпресивні, катарсису. Види проективних методик в психології.

Означити особливості дитячого малюнку.

Методики: “Картина світу” деталі малюнку, основні графічні фактори – простір, лінія, колір; “Уявлення про себе”: карта мого “Я”, “Коли мені приємно”; тести: “Малюнок людини”, “Малюнок сім’ї”, “Малюнок дерева”, “Дім – Дерево – Людина”, малювання пальцями, кольоровий тест Люшера.

Здійснити аналіз методу портретних виборів – адаптований тест Л. Сонді.

Феноменологічна структура, стимульний матеріал, процедура обстеження тесту Л. Сонді. Загальні характеристики тесту восьми потягів Л. Сонді. Основні принципи інтерпретації. Долеаналіз. Схема трансформації факторів – потягів. Вектори: S (сексуальний потяг); P (пароксизмальний потяг); SCH (“Я” – потяг); C (контактний потяг).

Схарактеризувати тематичний апперцептивний тест (ТАТ).

Основні положення теорії особистості Г. Мюррея. ТАТ: процедура дослідження, схема аналізу та інтерпретації за Г. Мюрреєм. Основні категорії аналізу розповідей ТАТ за Д. Рапапорту. Підходи до інтерпретації ТАТ за схемами С. Томкінса, М. Арнольда. ТАТ за Х. Хекхаузенем. Особливості дитячого варіанту ТАТ за Л. Беллак.

Розкрити зміст та особливості застосування методики чорнильних плям Г. Роршаха.

Опис методики та схема дослідження: тестовий матеріал, метод, визначення можливостей чуттєвості. Фактори, що впливають на результати дослідження. Основні прийоми шифру відповідей: позначки локалізації відповіді, основні детермінанти відповідей, інтерпретація основних категорій шифру.

Проаналізувати графічні методики в проективних методах діагностики.

Історія виникнення та становлення графічних методів. Підходи до інтерпретації графічних тестів. Класифікація графічних тестів за Т. Зінкевич-Євстигнеєвою та Д. Кудзіловим. Позиції щодо використання психомалюнку Ф. Гудінаф. Особливості виділення у малюнку опорних елементів інтерпретації. Проективні тести: «Людина під дощем» за А. Абрамсом, «Неіснуюча тварина», «Дім, дерево, людина», «Автопортрет».

Модуль 7. Активне соціально-психологічне пізнання (АСПШ)

Охарактеризувати активне соціально-психологічне пізнання (АСПШ) як сучасний метод психології.

Особливості становлення методу АСПШ. Метод активного соціально-психологічного пізнання та його можливості у пізнанні системної

впорядкованості психіки. Специфіка психодіагностики та психокорекції методу АСПП. Глибинно психологічна зорієнтованість методу активного соціально-психологічного пізнання.

Розкрити внутрішню суперечливість цілісності психічного.

Загальні категорії, що виражають суперечливі феномени дійсності. Концепція суперечливості психіки у психології. Внутрішня суперечливість та амбівалентність. Базальна суперечливість психіки за Т. Яценко: «до людей» і водночас «від людей», «до життя» і «до смерті», «до психологічної сили» і «до слабкості». Єдність суперечливих тенденцій й усталена властивість психіки. Суперечність логіки свідомого й логіки несвідомого. Варіативність суперечливих тенденцій індивідуально-неповторної психіки.

Конкретизувати реалізацію гуманістичних принципів в АСПП.

Основні положення психодинамічної теорії пізнання цілісності психіки суб'єкта. Прийняття принципів у групі АСПП як основна передумова організації дослідження психіки в її цілісності. Особливості ефективності діяльності групи АСПП. Принцип додатковості в глибинному пізнанні цілісності психічного (Т. С. Яценко). Характеристика принципів «невід'ємності» та «із іншого».

Проаналізувати особливості використання комплексу тематичних малюнків у глибинно-психологічному пізнанні.

Прийоми малювання у групах глибинно-психологічної корекції за методом АСПП. Комплекс тематичних психомалюнків: структура, зміст, особливості до їх виконання. Архетип у психомалюнку. Роль символу у розумінні семантики психомалюнка та його психоаналітична інтерпретація.

Розкрити зміст структури психіки за «Моделлю внутрішньої динаміки психіки» Т. С. Яценко, загальний огляд.

Загальні відомості про сутність цілісної та системної впорядкованості психіки. Структурна впорядкованість психіки за «Моделлю внутрішньої динаміки психіки» (Т. С. Яценко). Сутність «горизонтальних» взаємозв'язків у структурі психіки, антонімічні зв'язки всередині психічного.

Схарактеризувати систему психологічних захистів. Структура та їх різновиди.

Система психологічних захистів. Функції психологічних захистів. Різновиди психологічних захистів. Системність образу “Я” суб'єкта. Зв'язок психологічних захистів із системою образу “Я”. Системність “умовних” цінностей як прояв захисних тенденцій психіки. Причини негативного впливу психологічних захистів на особистісну реалізацію суб'єкта. Індивідуально-неповторний характер захисної системи суб'єкта.

Проаналізувати особливості процесуального діагностування у групі АСПП.

Результативність психодіагностичного процесу в АСПП. Динаміка індивідуально-особистісних і групових змін як фактор діагностико-

корекційного процесу. Особливості процесуальної психодіагностики. Єдність психодіагностики та психокорекції в АСПП, взаємозалежність між ними.

Означити вимоги до професійних та особистісних якостей керівника групи АСПП.

Методичні вимоги для керівника АСПП. Вимоги до особистісних якостей керівника групи АСПП. Професійні особливості керівника групи АСПП, які ґрунтуються на його особистісному потенціалі (Т. С. Яценко). Якості та уміння професіоналізму керівника у роботі з групою АСПП.

Здійснити аналіз методів роботи активного соціально – психологічного пізнання.

Групова дискусія: види, правила проведення групової дискусії. Групова дискусія як об'єкт та засіб групової психодіагностики. Рольова гра: види правила проведення рольової гри в групі АСПП. Поняття психодрами в АСПП: теоретичні базові поняття (спонтанність, катарсис, інсайт та ін.) та функціональні ролі в психодрамі (режисер, протагоніст, допоміжне “Я”, аудиторія). Фази психодрами. Різновиди психодраматичних прийомів. Невербальні техніки. Психогімнастика. Топологічне моделювання. Етапи роботи з топологічною моделлю. Психомалюнок. Різновиди роботи з психомалюнком в групі АСПП.

Модуль 8. Сучасні технології психологічного консультування

Розкрити зміст поняття «сучасні технології психологічного консультування».

Інформаційні технології: використання додатків у мобільних смартфонах. Онлайн-консультування через інформаційні платформи. Інтернет-консультування як альтернативне джерело психологічної допомоги.

Охарактеризувати можливості використання мобільних додатків психологічного спрямування.

Кишеньковий психолог – тренажер емоційного інтелекту, контроль емоцій, отримання першої психологічної допомоги. АнтиПаніка – розрахована на клієнтів з панічними атаками. Calm – додаток до зниження тривожності, управління стресом, поліпшення сну. Moodpath – регуляція емоційного стану, депресивного настрою, тривоги. iCognito – програма психологічної самопомоги з штучним інтелектом, можливість вибору спеціаліста.

Охарактеризувати переваги дистантної психологічної допомоги.

Доступність, психологічна зручність і фізичний комфорт для різних категорій клієнтів. Можливість працювати через різні альтернативні комунікативні канали. Прагнення підвищити рівень конфіденційності. Нижча вартість. Документування отриманої інформації клієнтом. Можливість отримувати консультації вітчизняних психологів, перебуваючи за кордоном.

Охарактеризувати обмеження застосування онлайн-консультування.

Складність повного контролю контакту. Відсутність можливості отримання повної достовірної невербальної діагностичної інформації про клієнта.

Труднощі у відстежуванні змін в емоціях клієнта. Ризик обриву з'єднання, що веде до втрати повідомлень. Погана якість технічних засобів.

Надати стисло характеристику етапів психологічного онлайн-консультування.

Встановлення контакту. Збір інформації та усвідомлення бажаного результату. Аналіз гіпотез та пошук альтернативних рішень. Узагальнення результатів взаємодії з клієнтом, екологічна перевірка.

Визначити специфічні характеристики клієнтів, які надають перевагу інтернет-консультуванню.

Неможливість відвідувати очні консультації через хворобу, панічні атаки. Стан емоційної напруги, збудження. Наявність проблем, пов'язаних з надзвичайними ситуаціями як локального так і великомасштабного характеру. Орієнтованість клієнтів на отримання емоційної підтримки та проведення кризової інтервенції.

Вказати максимально значущі професійно важливі якості психологів-консультантів.

Уміння бачити альтернативні шляхи вирішення завдання та обирати найбільш реалістичний. Здатність приймати правильні рішення в умовах невизначеності та недостатньої інформації про подію. Здатність до швидкого встановлення контактів з незнайомими людьми. Уміння вести бесіду, переговори. Здатність до тривалої розумової роботи в несприятливих умовах.

Визначити вплив специфіки надання екстреної психологічної допомоги на ефективність роботи психолога-консультанта.

Поняття «феномен вигорання». Додаткові чинники, що підсилюють емоційну напругу консультанта: неможливість підготуватися до зустрічі, велика кількість звернень. Формування захисних механізмів. Підвищення професійної кваліфікації і компетентності.

Розкрити особливості використання телефонного консультування.

Телефони «гарячих» ліній. Телефон довіри. Побудова діалогу за законами короткострокової інтенсивної психотерапії. Можливість дзвінків родичів потенційних клієнтів. Мотивація клієнтів до звернення заочною допомогою з метою збалансування життєвих цінностей.

Охарактеризувати моделі психологічної допомоги по телефону.

Професійна модель: робота психологів, психотерапевтів, психіатрів, соціальних працівників. Волонтерська модель, до якої входять представники добровільних громадських організацій. Модель роботи з вузькими фахівцями: суїцидологи, спеціалісти, які працюють тільки з цільовою аудиторією за певним критерієм.

Модуль 9. Технології роботи практичного психолога

Поняття психологічної допомоги та її загальна проблематика.

Загальне визначення психологічної допомоги. Особливості професійної та непрофесійної психологічної допомоги. Історія становлення сучасних підходів до надання психологічної допомоги особистості. Види спеціалізованої психологічної допомоги.

Психологічна допомога як складова професійної компетентності фахівців різних професій, що допомагають.

Психологічна допомога як складова професійної компетентності фахівців різних професій, що допомагають. Впровадження цінностей практичної психології у процесі надання психологічної допомоги. Навички міжособистісної взаємодії в роботі практичного психолога. Клієнтоорієнтований підхід К. Роджерса як базова засада психологічної допомоги у роботі психолога. Обмеження використання клієнтоорієнтованого підходу, обумовлені особливостями певних категорій клієнтів. Межі компетенції психолога у наданні психологічної допомоги.

Характеристика видів спеціалізованої психологічної допомоги.

Поняття спеціалізованої психологічної допомоги. Характеристика видів спеціалізованої психологічної допомоги, як: психологічне консультування, психотерапія, психологічна корекція, психодіагностика, психологічна реабілітація, психопрофілактика і психологічний розвиток або формування нових психічних операцій, або психічних утворень.

Основні теоретичні концепції психологічної допомоги: психодинамічна, біхевіоральна, когнітивна, екзистенційно-гуманістична.

Характеристика основних теоретичних концепції психологічної допомоги: психодинамічна (З. Фрейд, А. Адлер, Е. Еріксон, Е. Фромм, Хорні, К. Юнг, Е. Берн, А. Лоув, Ф. Перлз та ін.), біхевіоральна (Д. Уотсон), когнітивна (А. Еліс, А. Бек, Д. Крамбольц, Х. Гольдштейн), екзистенційно-гуманістична (К. Роджерс, А. Маслоу, В.-Е. Франкл, Р. Мей, Ф. Перлз, Р. Ассаджіолі, Я. Морено, Б. Берн.). Зв'язок теорії та методів психологічної допомоги. Залежність цілей психологічної допомоги від її теоретичного підґрунтя.

Складні життєві ситуації: види та їх особливості.

Загальне поняття про складні життєві ситуації. Види складних життєвих ситуацій. Різні теоретичні підходи до описання складних життєвих ситуацій. Особистісні особливості та акцентуація характеру. Поняття «ключових» ситуацій. Реакції різних типів особистості на «ключові» ситуації.

Психологічна допомога особам, що зазнали домашнього насильства.

Проблема домашнього насильства в Україні. Види домашнього насильства. Сучасні законодавчі основи подолання домашнього насильства. Психологічна складова роботи з жертвами домашнього насильства (форми та види психологічної допомоги).

Загальні принципи та етапи кризового консультування.

Оцінка ступеня втручання в кризову ситуацію, де потрібна психологічна допомога. Інтенсивна опіка (поняття та складові). Повернення клієнту відповідальності та зміни (перехід від інтенсивної опіки до наснаження). Принципи та завдання кризового консультування.

Консультант у консультативному процесі.

Роль консультанта у консультативному процесі. Модель ефективного консультанта. Взаємозв'язок цінностей консультанта і цінностей клієнта в процесі консультування. Етичні принципи надання психологічної допомоги.

Модуль 10. Психологія впливу

Зміст та характеристики психологічного впливу. Ініціатор та адресат впливу.

Спілкування як контекст психологічного впливу. Вербальні та невербальні засоби спілкування. Форми спілкування. Перцептивний, комунікативний та інтерактивний аспекти спілкування. Зміст та характеристики психологічного впливу. Ініціатор та адресат впливу. Види впливу залежно від методів і прийомів здійснення, тривалості ефекту, специфіки ефекту, докладання вольових зусиль ініціатора, усвідомленості, відкритості засобів і цілей. Напрямки психологічних досліджень феномена впливу.

Види впливу та їх характеристика.

Види впливу залежно від методів і прийомів здійснення, тривалості ефекту, специфіки ефекту, докладання вольових зусиль ініціатора, усвідомленості, відкритості засобів і цілей.

Переконання. Самопросування. Навіювання. Зараження. Пробудження імпульсу до наслідування. Формування прихильності. Прохання. Примус. Деструктивна критика. Маніпуляція. Обман як різновид маніпуляції.

Зміст, критерії та прийоми маніпулятивного впливу.

Зміст та критерії маніпуляції. Прийоми маніпулятивного впливу. Маніпулятивні прийоми аргументації. Прийоми маніпулятивного впливу шляхом стимулювання певних емоційних реакцій. Обман як різновид маніпуляції. Мотиви маніпулятивної поведінки особистості. Психологічні особливості адресата впливу як чинник ефективності маніпуляції. Етичний аспект маніпулятивного впливу.

Переконування як різновид психологічного впливу його особливості та правила переконування.

Переконування як різновид психологічного впливу. Особливості та правила переконування. Способи переконування (інформування, роз'яснення, доведення). Техніки аргументації (метод позитивних відповідей Сократа, розгорнута аргументація, двостороння аргументація).

Способи переконування (інформування, роз'яснення, доведення).

Особливості інформування. Особливості роз'яснення. Особливості доведення. Техніки аргументації (метод позитивних відповідей Сократа, розгорнута аргументація, двостороння аргументація).

Наслідування як різновиду психологічного впливу. Мода як форма наслідування.

Зміст зараження як різновиду психологічного впливу. Умови зараження (емпатія, експресивність, залучення партнера до виконання спільних дій).

Наслідування як різновиду психологічного впливу. Шляхи здійснення та вікові особливості наслідування. Мода як форма наслідування.

Правила конструктивного здійснення впливу та протистояння впливу.

Принципи (техніки) впливу (за Р. Чалдіні). Ефекти соціальної перцепції.

Причини, за якими люди піддаються впливові. Техніки захисту від маніпуляції.

Правила конструктивного протистояння впливові та здійснення впливу.

Психологічний вплив в діловому спілкуванні: телефонна бесіда, переговори, публічний виступ.

Структура публічного виступу. Вступ, встановлення контакту між аудиторією і доповідачем. Емоційна складова публічного виступу. Невербальні засоби спілкування з аудиторією. Зміст повідомлення. Ефекти пов'язані з запам'ятовуванням інформації. Особливості мовлення у публічному виступі. Техніки підсилення змісту повідомлення. Рекомендації щодо завершення публічного виступу. Зміст проблемного підходу у переговорах. Підготовка до ефективних переговорів. Ефективне викладення власної позиції у переговорах. Стратегії ведення переговорів. Оцінка пропозицій партнерів та час на роздуми. Активне слухання в ході переговорів. Вихід з ситуації «глухого кута» під час переговорів. Психологічні особливості ведення телефонної бесіди. Підготовка телефонного дзвінка. Основні принципи побудови телефонної розмови. Слова і вирази, яких необхідно уникати під час телефонного діалогу. Невербальні засоби впливу в телефонному діалозі.

Модуль 11. Економічна психологія

Економічна психологія як галузь наукових знань.

Економічна психологія – це наука, що вивчає психологічні закономірності економічної поведінки й взаємодії між людьми, як суб'єктами економічних відносин.

Основним завданням економічної психології є активізація резервів людського чинника в економіці.

Методи і методологічні принципи дослідження економічної психології.

Групи методів, що використовуються в економічній психології (методи, що традиційно використовуються у психологічних дослідженнях; економічні методи і методи, що використовуються в суміжних наукових напрямках; власне методи економічної психології, розроблені з урахуванням специфіки даної наукової дисципліни).

Соціально-психологічні фактори економічної поведінки.

Економічна поведінка визначається економічною свідомістю суспільства, що формується під впливом традицій, ритуалів, релігії, соціокультурних та етнічних особливостей. Соціокультурне середовище як конкретно історичний суспільний організм, що характеризується певним типом культури. Оцінка й аналіз когнітивного, афективного, потрібнісно-мотиваційного, вольового компонентів економічної поведінки.

Психологічні особливості споживацької поведінки.

Фактори споживацької поведінки. Типові ефекти споживацької поведінки (бендвегона, Веблена, сноба, ціни-якості). Моделі вибіркової поведінки споживача. Маркетингові дослідження поведінки споживачів. Основні споживацькі мотиви студентської молоді.

Економічна психологія сприйняття грошей і особливості грошової поведінки.

Проблема грошей у психологічних дослідженнях. Гроші як фактор формування психіки людини у виживанні, існуванні, самозадоволенні, посіданні певного статусу в суспільстві тощо. Психологічні особливості особистості в процесі використання грошей. Основні фактори впливу на ставлення до грошей. Особливості ставлення до грошей різних верств населення.

Економічна психологія підприємництва.

Психологічні передумови підприємництва. Психологічні компоненти мотивації, установки, вольові якості та інші особистісні параметри у визначенні підприємництва особистості. Етика та ідеологія підприємництва. Психологічний портрет підприємця. Підприємець та менеджер: психологічні умови поведінки.

Психологічні особливості сутності та структурних елементів економічної свідомості.

Сутність, процес формування та особливості економічної свідомості. Економічна свідомість як системна складова свідомості, вищий рівень психічного відображення людиною економічних феноменів (сукупність уявлень, настанов, відносин, думок суб'єкта про різні економічні об'єкти), його ставлення до них. Вплив на економічну свідомість змін соціально-економічного середовища.

Психолого-економічні особливості функціонування реклами.

Історія виникнення і становлення психології реклами. Значення для людства появи психології реклами наприкінці XIX ст. – на початку XX ст. в США і Західній Європі. Основні напрями і моделі психології реклами. Ефективний напрям у психології реклами - моделювання послідовності психологічних процесів рекламного впливу.

Модуль 12. Психологія духовності

Поняття духовності у психології. Форми прояву духовності у процесі життєдіяльності особистості.

Розвиток духовності як процес якісних змін у розумовій, емоційній, моральній, діяльнісно-вольовій і естетичній сферах. Форми прояву духовності у спрямуванні інтересів, появи духовних потреб, духовних цінностей, специфічних духовних станів і почуттів, бажанні творити добро та проявляти емпатію, виникненні бажання безкорисливо допомагати іншим.

Психологічні механізми духовного розвитку особистості.

Розкрити зміст психологічних механізмів, активація яких забезпечує духовне зростання індивіда. Характеристика таких психологічних механізмів як: ідентифікація; децентрація; рефлексія; трансценденція; усвідомлення буттєвої єдності.

Вікова періодизація духовного сходження особистості за Е. Помиткіним.

Характеристика вікової періодизації духовного розвитку. Психологічний аналіз чотирьох доленосних вершин, які пов'язані з тенденцією до розвитку духовності. Характеристика чотирьох вікових періодів, які характеризуються високою імовірністю спаду в духовному розвитку особистості.

Особливості психологічної діагностики процесу духовного розвитку особистості.

Показники духовного розвитку особистості (соціально-психологічні умови формування духовного світу дитини (діагностична методика «Внутрішній світ»); вагомість духовних цінностей у загальній системі цінностей людини (діагностична методика «Здійснення бажань»); духовна спрямованість поведінки особистості в умовах колективу (методика комплексної оцінки гармонійного розвитку особистості); духовний потенціал у структурі особистості (діагностична методика «Духовний потенціал особистості»).

Створення психологічних умов для духовного зростання дитини в сім'ї.

Вплив наслідування поведінки та цінностей дорослих на духовне зростання особистості у дитячому віці.

Розвиток духовності у сферах розумової, моральної, естетичної діяльності тощо.

Психологічна допомоги особам, які переживають духовну кризу. Проблема пошуку смислу життя у спадщині В.Франкла.

Поняття «духовна криза». Особливості надання психологічної допомоги для успішного подолання психологічної кризи. Зв'язок духовної кризи із проблемою пошуку смислу життя. Основні способи та техніки для знаходження смислу життя за В.Франклом.

Застосування психосинтезу А.Ассаджиолі для проведення тренінгу духовного розвитку особистості.

Провідні принципи психосинтезу. Структура внутрішнього світу особистості за Р. Ассаджиолі. Методологія і вправи психосинтезу для проведення тренінгу духовного розвитку (глибоке самопізнання; контроль над різними елементами особистості; осягнення свого «Вищого (істинного) Я»; формування або переструктурування особистості навколо нового центру).

Модуль 13. Позитивна психотерапія

Особливості й основні принципи позитивної психотерапії.

Заснування методу позитивної психотерапії Н.Пезешкіаном та його розвиток за рубежом і в Україні. Специфіка та переваги позитивної психотерапії. Основоположні принципи позитивної психотерапії: принцип надії, принцип балансу, принцип самопомоги.

Сутність та особливості застосування основних технік позитивної психотерапії

Алгоритм і техніки консультування у Позитум-підході. Техніка транскультурного підходу. Особливості роботи з притчами та метафорами. Техніка позитивної реінтерпретації.

Охарактеризуйте первинні та вторинні здібності людини та особливості їх врахування у позитивній психотерапії.

Аналіз первинних («любити») і вторинних («знати») актуальних здібностей особистості та способів гармонізації їх розвитку. Диференційно-аналітичний опитувальник (ДАО) та його застосування у процесі психотерапії.

Сфери життєдіяльності особистості у позитивній психотерапії. Складові ромба розподілу енергії

Основні сфери життєдіяльності особистості. Ромб розподілу життєвої енергії (діяльність, спілкування, тіло, майбутнє). Поняття балансу та дисбалансу.

Моделі для наслідування у позитивній психотерапії.

Базові емоційні установки особистості. Чотири моделі для наслідування. Ставлення до «Я», «Ти», «Ми», «Пра-Ми».

Основний, актуальний і внутрішній конфлікт в позитивній психотерапії.

Схема внутрішнього конфлікту особистості. Поняття основного і актуального конфлікту. Аналіз реакції на конфлікти і форми їх опрацювання.

Стадії взаємодії у позитивній психотерапії.

Аналіз взаємостосунків у рамках партнерства. Три стадії взаємодії та особливості їх виникнення на різних етапах онтогенезу. Стадія прихильності. Стадія диференціації. Стадія відділення.

Стадії психологічної допомоги у позитивній психотерапії.

П'ятикрокова модель позитивної психотерапії. Аналіз особливостей проведення таких стадій як: спостереження і дистанціювання; інвентаризація; ситуативне підбадьорювання; вербалізація; розширення системи цілей.

ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ
з теоретичних основ та технологій роботи практичного психолога
для студентів II курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
денної та заочної форми навчання
спеціальність 053 Психологія
Освітня програма Психологія (практична психологія)
на 2022-2023 н.р.

Психологія духовності

1. Розкрийте сутність поняття духовності у психології. Охарактеризуйте форми прояву духовності у процесі життєдіяльності особистості.
2. Охарактеризуйте психологічні механізми духовного розвитку особистості.
3. Охарактеризуйте вікову періодизацію духовного сходження особистості за Е. Помиткіним.
4. Розкрийте особливості психологічної діагностики духовного розвитку особистості. Дайте характеристику основних методик для діагностики духовного розвитку.
5. Розкрийте психологічні умови для духовного зростання дитини в сім'ї.
6. Розкрийте зміст психологічної допомоги особам, які переживають духовну кризу. Охарактеризуйте проблему пошуку смислу життя у спадщині В.Франкла.
7. Розкрийте особливості застосування психосинтезу А.Ассаджиолі для проведення тренінгу духовного розвитку особистості.

Позитивна психотерапія

1. Охарактеризуйте особливості й основні принципи позитивної психотерапії.
2. Сформулюйте сутність та особливості застосування основних технік позитивної психотерапії.
3. Охарактеризуйте первинні та вторинні здібності людини та особливості їх врахування у позитивній психотерапії.
4. Охарактеризуйте сфери життєдіяльності особистості у позитивній психотерапії. Розкрийте сутність складових ромба розподілу енергії.
5. Розкрийте сутність моделей для наслідування у позитивній психотерапії.
6. Опишіть стадії взаємодії у позитивній психотерапії.
7. Охарактеризуйте п'ятикрокову модель психологічної допомоги у позитивній психотерапії.

Економічна психологія

1. Економічна психологія як галузь наукових знань.
2. Методи і методологічні принципи дослідження економічної психології.
3. Соціально-психологічні фактори економічної поведінки. психологічні особливості споживацької поведінки.
4. Економічна психологія сприйняття грошей і особливості грошової поведінки.
5. Економічна психологія підприємництва.
6. Психологічні особливості сутності та структурних елементів економічної свідомості.
7. Психолого-економічні особливості функціонування реклами.

Сучасні технології психологічного консультування

1. Розкрити зміст поняття «сучасні технології психологічного консультування». Вказати максимально значущі професійно важливі якості психологів-консультантів.
2. Охарактеризувати можливості використання мобільних додатків психологічного спрямування.
3. Охарактеризувати переваги дистантної психологічної допомоги.
4. Надати стисло характеристику етапів психологічного онлайн-консультування. Охарактеризувати обмеження застосування онлайн-консультування.
5. Визначити специфічні характеристики клієнтів, які надають перевагу інтернет-консультуванню.
6. Визначити вплив специфіки надання екстреної психологічної допомоги на ефективність роботи психолога-консультанта.
7. Розкрити особливості використання телефонного консультування. Охарактеризувати моделі психологічної допомоги по телефону.

Психологічна безпека особистості

1. Охарактеризувати психологічну безпеку особистості як галузі психологічного знання.
2. Проаналізувати психологічну безпеку особистості в аспекті української реальності.
3. Здійснити аналіз економічної безпеки особистості.
4. Розкрити зміст прийомів психічної саморегуляції.
5. Схарактеризувати психологічну безпеку особистості як стану захищеності і цілісності суб'єкта діяльності.
6. Проаналізувати психологічну безпеку в освітньому процесі.
7. Охарактеризувати зміст психологічного супроводу особистості в інклюзивному освітньому просторі.

Юридична психологія

1. Розкрити предмет, завдання та систему юридичної психології.
2. Вказати на передумови застосування психологічних знань у судочинстві.
3. Професійні якості і психологія осіб, які здійснюють провадження у справі. Поняття професіограми.
4. Психологія планування та організації процесуальної діяльності.
5. Психологія обвинуваченого. Поняття захисної домінанти.
6. Поняття і компетенція судово-психологічної експертизи.
7. Психологічні основи судового допиту. Перехресний допит.

Методологія психологічних досліджень

1. Дайте визначення поняттю «методологія науки». Об'єкт та предмет дослідження.
2. Охарактеризуйте поняття науково-дослідного процесу. Зміст понять гіпотези, теорії, наукової ідеї. Методи генерування ідеї.
3. Охарактеризуйте технологію дослідження та її елементи.

4. Розкрийте сутність поняття «емпіричне дослідження». Назвіть основні методи емпіричного дослідження
5. Охарактеризуйте такі теоретичні методи дослідження, як аналіз та синтез.
6. Охарактеризуйте сутність методу експерименту.
7. Дайте визначення поняттю наукової конференції. Види наукової конференції.

Психогенетика

1. Що вивчає психогенетика. Як трактується в генетиці поведінки термін “поведінка”? На яких концепціях особистості базується психогенетика.
2. Чи є захворювання шизофренією фатальною неминучістю за обтяженої спадковості, яка вірогідність захворювання родичів різного ступеня спорідненості?
3. Як чинники середовища впливають на захворюваність психічними хворобами?
4. Депресивний розлад і його види. Результати генетичних досліджень депресії.
5. Чинники ризику хвороби Альцгеймера. Форми розумової відсталості. Причини розумової відсталості.
6. Які спадкові і середовищні чинники можуть сприяти виникненню девіантної поведінки і злочинності? Чи успадковується алкоголізм? Як можна пояснити схожість між родичами-алкоголіками?
7. Основні ознаки темпераменту. Психогенетичні дослідження рис темпераменту.

«Сучасні освітні технології у викладанні психології»

1. Використання технології проблемного навчання у викладанні психології
2. Використання технології особистісно-орієнтованого навчання у викладанні психології
3. Використання ігрових технологій у викладанні психології
4. Використання проектних технологій у викладанні психології
5. Використання технологій інтерактивного навчання у викладанні психології.
6. Використання технології програмованого навчання у викладанні психології
7. Використання інформаційних технологій у викладанні психології

Проективні методи в психології

1. Розкрити предмет проективних методів психології. Проаналізувати історію розвитку проективних методів вивчення особистості.
2. Класифікувати та охарактеризувати проективні методи в психології.
3. Означити особливості дитячого малюнку.
4. Здійснити аналіз методу портретних виборів – адаптований тест Л. Сонді.
5. Схарактеризувати тематичний аперцептивний тест (ТАТ).
6. Розкрити зміст та особливості застосування методики чорнильних плям Г. Роршаха
7. Проаналізувати графічні методики в проективних методах діагностики.

Активне соціально-психологічне пізнання (АСПП)

1. Охарактеризувати активне соціально-психологічне пізнання (АСПП) як сучасний метод психології.
2. Розкрити внутрішню суперечливість цілісності психічного.

3. Розкрити зміст структури психіки за «Моделлю внутрішньої динаміки психіки» Т. С. Яценко, загальний огляд.
4. Охарактеризувати систему психологічних захистів. Структура та їх різновиди.
5. Проаналізувати особливості процесуального діагностування у групі АСПП.
6. Означити вимоги до професійних та особистісних якостей керівника групи АСПП. Конкретизувати реалізацію гуманістичних принципів в АСПП.
7. Здійснити аналіз методів роботи активного соціально – психологічного пізнання. Проаналізувати особливості використання комплексу тематичних малюнків у глибинно-психологічному пізнанні.

Психологія впливу

1. Зміст та характеристики психологічного впливу. Ініціатор та адресат впливу.
2. Види впливу та їх характеристика.
3. Зміст, критерії та прийоми маніпулятивного впливу.
4. Переконування як різновид психологічного впливу його особливості та правила переконування. Способи переконування (інформування, роз'яснення, доведення).
5. Наслідування як різновиду психологічного впливу. Мода як форма наслідування.
6. Правила конструктивного здійснення впливу та протистояння впливу.
7. Психологічний вплив в діловому спілкуванні: телефонна бесіда, переговори, публічний виступ.

Технології роботи практичного психолога

1. Поняття психологічної допомоги та її загальна проблематика.
2. Психологічна допомога як складова професійної компетентності фахівців різних професій, що допомагають.
3. Характеристика видів спеціалізованої психологічної допомоги.
4. Основні теоретичні концепції психологічної допомоги: психодинамічна, біхевіоральна, когнітивна, екзистенційно-гуманістична.
5. Складні життєві ситуації: види та їх особливості.
6. Психологічна допомога особам, що зазнали домашнього насильства.
7. Консультант у консультативному процесі. Загальні принципи та етапи кризового консультування.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Абрамова Г.С. Введение в практическую психологию. - Екатеринбург: Деловая книга, 1995.
2. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта. - К.: Сфера, 1998.
3. Баксанский О.Е., Самойлова В.М. Методология современной психологии. – М.: Либроком, 2013. – 280 с.
4. Балл Г.А. Психология в рациогуманистической перспективе. – К.: Основа, 2006. – 408 с.
5. Бондаренко О.Ф. Психологічна допомога особистості. - Харків: Фоліо, 1996.
6. Боришевский М.И. Дорога до себе: від основ суб'єктності до вершин духовності: монографія. – К.: Академкнига, 2010. – 415 с.
7. Василюк Ф.Е. Психология переживания: Анализ преодоления критических ситуаций. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984.
8. Введение в психотерапию / Под ред. С. Блоха. - Амстердам. - Киев: Сфера, 1997.
9. Гримак Л.П. Резервы человеческой психики: Введение в психологию активности. – М.: Политиздат, 1989.
10. Гроф С. Духовный кризис: Статьи и исследования / пер. с англ. - М.: МТМ, 1995. - 256 с.
11. Дорфман Л.Я. Методологические основы эмпирической психологии. – М.: Академия, 2005 – 288 с.
12. Душкина М.Р. Психология влияния. – СПб.: Питер, 2004. – 224с.
13. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2004. - 212 с.
14. Игумнов С.А. Психотерапия и психокоррекция детей и подростков/ С.А.Игумнов.– М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2000.– 112 с.: цв. ил.
15. Ильин Е.П. Психология общения и межличностных отношений. – СПб.: Питер, 2009. – 576с.
16. Калинаускас И.Н. Духовное сообщество. Традиции, пути, убежища. - Киев: 1992. - 133 с.
17. Климова И.В. Методологические основы психологии. – Липецк: ЛГПУ, 2005. – 97 с.
18. Кляйн М. Развитие в психоанализе / М. Кляйн, С. Айзекс, Дж. Райверш / Сост. и науч. ред. И.Ю. Романов. – М. : Академический проект, 2001. – 512 с.
19. Корнилова Т.В., Смирнов С.Д. Методологические основы психологии. – СПб.: Питер, 2006. – 230 с.
20. Коттлер Дж. Совершенный психотерапевт. Работа с трудными клиентами. - СПб.: Питер, 2002.
21. Кузькова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів/ С. Б. Кузікова.– Суми: ВТД «У», 2006.– 384 с.
22. Лапланш Ж. Словарь по психоанализу [Текст] / Ж. Лапланш, Ж. Б. Понталис; пер. с фр. Н. С. Автономовой. – М. : Высш. Шк., 1996. – 623 с.
23. Леонова А.Б., Кузнецова А.С. Психологические технологии управления состоянием человека. - М., 2009.
24. Начала христианской психологии: Учеб. пособие для вузов /Отв. ред. Б.С.Братусь, науч. ред. С.Л.Воробьев. – М.: Наука, 1995.
25. Никандров В.В. Методологические основы психологии: Учеб. пособие. – СПб.: Речь, 2008. – 235 с.
26. Помиткін Е.О. Психологія духовного розвитку особистості.. – Київ: Наш час, 2005. – 280 с.
27. Сидоренко Е.В. Тренинг влияния и противостояния влиянию. – СПб.: Речь, 2004. – 256с.
28. Татенко В.О. Соціальна психологія впливу: Монографія. – К.: Міленіум, 2008. – 216 с.
29. Тернер Дж., Социальное влияние. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.

30. Цимбалюк І. М. Психологічне консультування та корекція : Модульно-рейтинговий курс: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / І. М. Цимбалюк. – К. : Професіонал, 2005. – 656 с.
31. Цимбалюк І.М. Психологічне консультування та корекція. Модульно- тренінговий курс: Навч. посіб. - К.: ВД «Професіонал», 2005.
32. Шевандрин Н. И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности : учеб. для студ. высш. учеб. заведений / Н. И. Шевандрин. – 2-е изд. – М. : ВЛАДОС, 2001. – 512 с. : ил.
33. Энциклопедия глубинной психологии. В 3-х т. – Новые направления в психоанализе. Психоанализ общества. Психоаналитическое движение. Психоанализ в Восточной Европе. – М.: "Когито-Центр", МГМ, 2001. – Т. 2. – 752 с.
34. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції / Т. С. Яценко. – Навч. посібник. – К. : Либідь, 1996. – 264 с.
35. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання / Т. С. Яценко // Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2004. – 679 с.
36. Яценко Т. С. Теорія і практика групової психокорекції: активне соціально-психологічне навчання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / Яценко Т. С. – К. : Вища шк., 2004. – 679 с. : іл.
37. Яценко Т. С., Глузман А. В. Методология глубинно-коррекционной подготовки психолога / Т. С. Яценко, А. В. Глузман. – Днепропетровск: Изд-во «Инновация», 2015. – 396 с.